

สำคัญว่า

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๗

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อันนี้เป็นคติธรรมเนาะ สิ่งที่เกิดขึ้น เห็นใหม่ มันมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ชีวิตของเรา ชีวิตของมนุษย์คนหนึ่งมันยาวไกลไกล เราบอก “ชีวิตนี้สั้นนัก” เวลาพูดถึงธรรมะนะ ชีวิตนี้สั้นนัก สั้นนัก เพราะอะไร? สั้นนักเพราะชีวิตนี้เหมือนพยับแดด พยับแดด เห็นใหม่ คุณิ วันหนึ่งเวลาความร้อน มันโดนความร้อน เห็นใหม่ มันเกิดไอของมันเป็นพยับแดด เหมือนมีรูปมีร่างมันมีเป็นไป แค่นั้นเอง

ชีวิตนี้สั้นนัก ๆ ๆ แต่ชีวิตของคน ๑๐๐ ปี เวลามันทุกข์มันยากมันยาวไกลนัก ฉะนั้น ยาวไกลนัก คุณิ คนที่ทำมาหากิน เห็นใหม่ เขาทำมาหากินนี้ลุ่ม ๆ คอน ๆ เดี่ยวก็ดี เดี่ยวก็ร้าย เดี่ยวดีขึ้นมาชีวิตนี้ก็มีความสุข เห็นใหม่ ทำสิ่งใดก็ประสบความสำเร็จ แต่สิ่งนั้นธุรกิจนั้น กาลเวลานี้มันเปลี่ยนแปลงไป เดี่ยวนี้การแข่งขันมันมหาศาล พอมหาศาลนี้ลุ่ม ๆ คอน ๆ อย่างนั้นก็มีความสุขมียากอยู่นี่ไง ชีวิตมันถึงมีสูงมีต่ำ มีทุกข์มียาก มีโดยความจำเป็นของมัน

ฉะนั้น เวลาเราปฏิบัติธรรม สิ่งที่เป็นธรรม ๆ เห็นใหม่ ชีวิตนี้สั้นนัก เวลาความสุขของเราเนี่ย เบ๊บเดียวมันก็ผ่านไป ๆ แต่เวลาความทุกข์ความยาก เวลาความ เห็นใหม่ ก็ต้องกระเสือกกระสนทั้งชีวิต นี้ ๑๐๐ ปี อายุขัยของคน ๆ หนึ่งประมาณ ๑๐๐ ปี ถ้า ๑๐๐ ปีนี้ เห็นใหม่ แต่ละวันแต่ละคืน จะผ่านไปถ้ามันทุกข์มันยากนี้สั้นนัก แต่ถ้ามีความสุขเบ๊บเดียว ปี วัน คืน ล่วงไปเร็วมาก นี่บีบ ๆ เดี่ยวปีใหม่ เดี่ยวปีใหม่ ปีใหม่ปีเก่าอยู่อย่างนั้น

อายุ ๕๐ - ๖๐ เห็นใหม่ คุณิ เดี่ยวพอชราภาพขึ้นไปมันก็ทุกข์มันก็ยาก เห็นใหม่ จะก้าวจะเดินมันก็ทุกข์ยากไปหมด แต่จิตใจมันไม่เคยแก่ จิตใจมันเป็นอย่างนั้น จะแก่จะเฒ่าขนาดไหน จิตใจ

มันก็ยังมีความคิดดีของมันอยู่อย่างนั้น มันไม่มีชราภาพเลย แต่เวลามันเกิด เกิดใหม่ เห็นใหม่ เกิดเป็นทารกขึ้นมา นี่เป็นไรเคียงสา ๆ นี่ฝึกหัดฝึกฝนกันไป ชีวิตเป็นแบบนี้

ถ้าชีวิตเป็นแบบนี้ เห็นใหม่ เราเห็นผลของวิญญูะ มันเป็นผลของวิญญูะ ถ้าคนมีสติมีปัญหา มันก็มีสติปัญญาเพื่อจรจรโลงชีวิตของเราให้มันยั่งยืน จรรจรโลงชีวิตของเราให้มันขาวสะอาด ไม่ให้มันมีสิ่งเศร้าหมอง เห็นใหม่ ถ้ามันมีสิ่งเศร้าหมองก็เศร้าหมองอยู่อย่างนั้น ถ้าเศร้าหมองแล้วนี้เวลาขาดสติควบคุมตัวเองไม่ได้เลย

ถ้าควบคุมตัวเองไม่ได้ เห็นใหม่ คูตี พระอรหันต์กับคนบ้า เวลาพระอรหันต์เขามีสติพร้อมนะ ไม่มีสิ่งใดแต่ว่ามีสติพร้อมของเขา สติพร้อม เห็นใหม่ สติพร้อมเพราะอะไร เพราะมันรู้เท่าทันทั้งหมด เห็นใหม่ เสวยอารมณ์ ๆ มันเสวยขึ้นมามันก็เป็นตัวเป็นคนทั้งนั้น แต่เวลาคนบ้ามันหลุดไปแล้วนี้มันทำลายคนอื่นหมดเลย แล้วคนบ้านี่นะ คูพวกทางวิชาการเขาบอก เวลาคนบ้านี่ เวลาเขาต้องใช้จ่ายของเขา เขาใช้เครื่องประกอบในการรัดตัวของเขา อย่าเข้าไปใกล้ล่ะ

จิต เห็นใหม่ จิตนี้ถ้ามันมีสติปัญญานี้มันออก มันแสดงตัวของมันเต็มที่ เหมือนกับคนเวลาเล่นไฟแล้วตำรวจจับ เห็นใหม่ เหมือนไฟไหม้บ้าน คูตี เวลาจิตมันขาดของมัน มันไปตามประสา มัน แสดงออกในความเป็นจริงของมัน มันหาบมันหามได้ทั้งนั้น สิ่งที่ไม่ได้ มันเป็นไปไม่ได้หมด

คนบ้า คูตี เวลาคนบ้าคนขาดสติ มันทำลายทั้งนั้น เราต้องมีสติ มีสติเราจะดูแลรักษาเขา เรา จะรักษาเขา เราต้องมีสติสัมปชัญญะ ไม่ให้เข้าไปเผชิญภัยจนเกินกว่าเหตุ จนเราเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ขึ้นมา นี่เรื่องของจิตนะ ฉะนั้นมันไม่เคยแก่ไม่เคยแก่ มันทุกข์มันยากมันอยู่อย่างนั้น ถ้าเราเห็นสภาพแบบนี้ แล้วเรามีสติย้อนกลับมาหาเรา ย้อนมาหาเรานะ นี่มันคูหนั่งคูละครย้อนคูตัวเองใจ

ถ้ามันเป็นแบบนี้ เห็นใหม่ คนที่จะภาวนา เราจะหัดภาวนาของเรา เราจะมีสติสัมปชัญญะของเรา เราต้องมีสัจจะ มีความจริงขึ้นมา อย่าสำคัญตน ความสำคัญตน สำคัญว่านี่ สำคัญเอาเองใจ สำคัญเอาเอง จินตนาการกันไป เวลามันเกิดเหตุการณ์ความจริงขึ้นมาเราแก้ไขตัวเราไม่ได้ เราไม่รู้ ว่าสิ่งใดเป็นจริง เห็นใหม่ เราถึงต้องประพฤติปฏิบัติให้เป็นความจริง ถ้าความจริงขึ้นมาเราจะรู้ถึงความ เป็นไป ในหัวใจของเรา

ถ้ามันเข้าไปในหัวใจของเรานะ ใจของเรา เอาใจของเราไว้ในอำนาจของเรา ใจทุกดวงใจ มันก็เหมือนกันทั้งนั้น นี่ถ้าเข้าใจในหัวใจของเราแล้ว เราเข้าใจทุก ๆ อย่าง เห็นใหม่ คูติ “ชนะตนเองเท่ากับชนะคนทั้งโลก” ถ้าแพ้ตนเอง เห็นใหม่ เพราะแพ้เราไง เพราะแพ้เรา เพราะมีความหมกมุ่น สำคัญว่ามันจะเป็นอย่างนั้น สำคัญว่าเป็น เป็นส่งออกหมด เพราะจิตเวลามันสำคัญว่า สำคัญว่าจะเป็นอย่างนั้น สำคัญว่าจะเป็นอย่างนั้น แล้วมันเป็นจริงใหม่ละ

เพราะความสำคัญจิตมันส่งออกไปแล้ว มันไปอยู่กับสรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา มันเป็นอนิจจัง มันไม่แน่นอนทั้งนั้น แล้วเราไปสำคัญว่ามันจะเป็นแบบนั้น เป็นแบบนั้น สำคัญได้อย่างไร เราจะไปสำคัญว่าเป็นอย่างที่เราคิดเราเห็น มันเป็นไปได้หรือไม่ได้หรือ เราอย่าไปสำคัญว่าเป็นอย่างใด เอาความจริง ถ้าเอาความจริงขึ้นมา ความจริงมันอยู่ที่ไหนละ ความจริงของเขาเป็นความจริงของเขา ความจริงของเราเป็นความจริงของเรา

ถ้าเป็นความจริงของเรา เห็นใหม่ เราตั้งสติของเราไว้ ตั้งสติของเราไว้ ถ้ามันเสวยอารมณ์มัน ก็เป็นอารมณ์ความรู้สึกละ ถ้าความรู้สึก โดยธรรมชาติของจิตมันเป็นแบบนั้น รับรู้ต่าง ๆ นี่ยึดมัน ถือมันไปหมดเลยว่าเป็นอย่างนั้น ๆ ด้วยความสำคัญว่ามันจะเป็นอย่างนั้น สำคัญว่า ๆ เพราะสำคัญว่า มันถึงได้พิจารณาสิ่งใดไม่เป็นความจริงสักอย่างหนึ่งไง เพราะสำคัญว่า ๆ มันส่งออกแล้ว สำคัญว่าควบคุมไม่ได้ สำคัญว่าเป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา เป็นอนิจจังแล้วเราจะควบคุมบริหารจัดการกันอย่างไร เพราะมันเป็นอนิจจัง เป็นโลก เป็นสัญชาตญาณ

แต่ถ้าเราฝึกหัดสติปัญญาขึ้นมา เห็นใหม่ เราจะทำความสงบใจเข้ามา ถ้าใจสงบเข้ามา มันปล่อยวาง รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ปล่อยขั้น ๕ เข้ามา มันถึงมีความสงบของมัน ถ้ามีความสงบของมันนะ นี่มันพลังงานมันยังจับต้องสิ่งใดไม่ได้ เห็นใหม่ มันก็มีตัวตนของเราเห็นใหม่ สมาริคือตัวเราเอง

จากที่มันส่งออกไป มันก็ไปสำคัญว่า สำคัญว่าสำคัญตน สำคัญตนสำคัญว่าแล้วมันก็ไปยึด มันถือนั่น ยึดมันถือนั่นแล้วก็ต้องการให้เป็นแบบที่เราพอใจ ต้องการให้เป็นสิ่งความซับซ้อนของ

ค้นหาความทะยานอยาก ถ้ามีค้นหาความทะยานอยากสำคัญว่าแล้วก็เอาความสำคัญนั้นเป็นความจริง พอเอาความสำคัญนั้นเป็นความจริง มันเป็นจริงไหม?

มันไม่เป็นจริงสักอย่างหนึ่ง เพราะมันเป็นอนิจจัง มันแปรสภาพของมัน มันไม่มีอะไรเป็นจริงของเรา เห็นไหม ใจของเรายังควบคุมไม่ได้เลยแล้วจะไปควบคุมใจของคนอื่นได้อย่างไร เราจะไปควบคุมใจของคนอื่น เราจะไปควบคุมสังคม จะไปปกครองโลก มันจะเป็นไปได้ได้อย่างไร

แต่ถ้ามันมีความจริงสิ มีความจริง เห็นไหม เราเป็นชาวพุทธเกิดมาพบพุทธศาสนา เราถึงได้มาบวชมาเรียนกัน ๆ มาศึกษาขึ้นมาก็เป็นปริยัติ ข้อวัตรปฏิบัตินี้มันเป็นเครื่องอยู่อาศัย ข้อวัตรปฏิบัติ เห็นไหม มีข้อวัตรเป็นเครื่องอยู่ สิ่งนี้เป็นเครื่องอยู่อาศัย ถ้าใจไม่มีเครื่องอยู่อาศัยจะเอาอะไรเป็นเครื่องอยู่ เห็นไหม นี่จิตใจเรานี้เราเกิดเป็นมนุษย์ เราถึงมีศักยภาพ เกิดเป็นมนุษย์ เกิดในครรภ์ เกิดในครรภ์ออกมาเป็นเรามาเกิดมาเป็นเรา มีกายกับใจ ๆ สิ่งนี้หัวใจมันอยู่ในร่างกายนี้

ถ้าจิตใจมันอยู่ในร่างกายนี้ เห็นไหม เราศึกษา ๆ ศึกษาเข้ามา ศึกษาเข้ามาเพื่อเข้าไปสู่ใจของเรา ข้อปฏิบัติก็ให้ใจมันเป็นที่อาศัย มันจะได้มีที่ยึดที่มั่น มีที่อาศัย มีที่พึ่งพิง ไม่ใช่ปล่อยให้มันเร่รอน ปล่อยให้มันเร่รอนไม่มีอะไรเป็นที่พึ่งพิงเลย แล้วเอาอะไรเป็นที่พึ่งพิงล่ะ มันไม่มีอะไรเป็นที่อาศัย ที่อาศัย ๆ อาศัยเพื่ออะไร? เห็นไหม เราไม่สำคัญว่า ถ้าสำคัญว่านี่มันโดยขาดสติ มันเป็นการสำคัญว่าจะเป็นอย่างนั้น ตามจินตนาการ

แต่ข้อวัตรปฏิบัติที่เราสำคัญไหม เราสำคัญ ๆ สำคัญเพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ มนุษย์มันต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัย ถ้ามีปัจจัยเครื่องอาศัย การอาศัยนั้น เห็นไหม อาศัยปัจจัยเครื่องอาศัยเพื่อดำรงชีวิต ดำรงชีวิต เราก็ต้องดูแลจัดการ คุณติ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม สิ่งที่เป็นอาบัติ ไม่เป็นอาบัติอยู่ที่นี่ สิ่งที่เป็นอาบัตินั้น เราทำไม่ได้ ไม่ควรทำ สิ่งนั้นเป็นความเศร้าหมอง สิ่งที่ทำแล้วไม่เป็นอาบัตินั้น ทำแล้วมันเป็นข้อวัตรปฏิบัติ เป็นที่พึ่งที่อาศัยนั้นมันการฝึกหัดจิตใจของเรา

ถ้าจิตใจของเราฝึกหัดแล้วนี่เวลาจะมาประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม เวลาเราจะมีคำบริกรรม เราจะมีปัญญาอบรมสมาธิขึ้นมา เราได้ทำสิ่งนั้นทุกอย่างพร้อมแล้ว เวลาเราจะนั่งสมาธิ เห็นไหม เวลาเราจะปฏิบัติขึ้นมา เราได้เก็บทุกอย่างไว้เข้าที่เข้าทางแล้ว เรามานั่งมันก็ไม่มีสิ่งใด

เป็นกังวล ถ้ายังไม่เก็บสิ่งใดไว้เข้าที่ พอจะมานั่งประพฤติปฏิบัติ นั่นก็ยังไม่ได้ทำ นี่ก็ยังไม่ทำ โน้นก็... หลอกตัวเอง ๆ เห็นไหม นี่ไง มันเพราะอะไร

เพราะเรายังทำไม่สะอาดบริสุทธิ์ไง ถ้าสะอาดบริสุทธิ์แล้วเป็นกุศล ทำให้ทุกอย่างเรียบร้อย แล้วเราจะมาภาวนาของเรา มันก็เป็นระหว่างเรา ระหว่างคำบริกรรมกับจิตเท่านั้น จิตมันก็ไม่ไปเกาะเกี่ยวสิ่งใด เห็นไหม มีคำบริกรรม มีพุทธโศของมัน มีปัญญาอบรมสมาธิของมัน มันจะทำความสงบของใจเข้ามา มันจะไม่สำคัญว่าแล้ว

สิ่งที่สำคัญว่า ๆ ปฏิบัติไปศึกษามานี้สำคัญว่าจะเป็นอย่างนั้น แล้วเวลามาในหัวใจของเรา เราก็สำคัญว่าเป็นอย่างนั้น คิดว่าเป็นอย่างนั้น คิดว่า สำคัญว่า ไม่เป็นความจริง นี่พอสำคัญว่าไม่เป็นความจริงนี้ พยายามสงบ พยายามใช้สติ ใช้คำบริกรรม นี่ถ้ามันปล่อยวางเข้ามา ๆ นี่สำคัญคนสำคัญคนนะ สำคัญว่าคนเป็นใจ มันมีอยู่จริงใจ จิตมันมีอยู่จริง ความรู้สึกมันมีอยู่จริง

นี่การภาวนาใจ นี่บำเพ็ญเพียร ปฏิบัติธรรม ประพฤติบะธรรม ถ้าประพฤติบะธรรม ตบะธรรม ถ้ามันเป็นความสงบของใจเข้ามา เห็นไหม มันจะแผดเผา สัจธรรมมันจะแผดเผากิเลส ทำลายแผดเผาพญามาร นี่มันแผดเผาอย่างไรล่ะถ้ามันสำคัญคน ก็เราเป็นแล้วมันจะไปแผดเผาที่ไหน เวลามันปล่อยมันสำคัญคน คนเป็นอย่างนี้ ถ้าสำคัญว่า ๆ ก็ไปตะครุบเงา ตะครุบเงาสິงนั้นว่าเป็นความเห็น เป็นความจริง เป็นความที่เราจะบริหารจัดการ

ข้อวัตรปฏิบัติก็เป็นข้อวัตรปฏิบัติ วิสาสะก็วิสาสะ สิ่งใดเราจะวิสาสะกัน สิ่งใดเราวิสาสะ เพราะเราถือวิสาสะเครื่องใช้ไม้สอยต่อกัน มันก็วิสาสะได้ ถ้าวิสาสะส่วนวิสาสะ เห็นไหม สำคัญคนเป็นสำคัญคน สำคัญว่าเป็นสำคัญว่า มันไม่จริงทั้งนั้นเลย

แต่เวลาเราเอาความจริงล่ะ ความจริง เห็นไหม นี่เวลามันหุดสั้นเข้ามา เวลาทำขณิกสมาธิ มันมีความสงบระงับ มันความรู้สึกของมัน ถ้ากำหนดพุทโธต่อเนื่องขึ้นไปมันก็จะป็นอุปจารสมาธิ มันยังรับรู้ได้ รับรู้ในอะไรล่ะ รับรู้ในเวทนา รับรู้ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม เห็นไหม สติปัญญา ๔ ถ้ากำหนดพุทโธต่อเนื่องเข้าไปนี่ เวลามันสงบระงับเข้าไป จนถึงเป็นอัปนาสมาธิ มันปล่อยวางนะ มันสักแต่ว่า มันไม่รับรู้แล้ว มันไม่รับรู้สิ่งใด มันไม่สำคัญว่าสำคัญคนสิ่งใดเลย มันเป็นตัวคนของมัน เป็นความจริงของมัน

ถ้าเป็นความจริง เห็นใหม่ แล้วเราทำใจต่อละ ถ้ามันออกรู้ จิตมันสงบแล้วนี่มันออกรู้ ออกค้นคว้าของมัน เห็นใหม่ ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ถ้าในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม มันไม่สำคัญว่าและไม่สำคัญตน เพราะไม่สำคัญว่า

เพราะเราจินตนาการไป เวลาเราศึกษาขึ้นมาเป็นปริยัติไป นี่กาย เวทนา จิต ธรรม ปฏิบัติโดยสติปัญญา ๔ ไป มันสำคัญของมันไป มันไม่มีความจริงเลยแม้แต่เล็กน้อย แต่ถ้าเราทำความจริงของเรา เรามีครูบาอาจารย์ของเรา เห็นใหม่ สิ่งที่สำคัญตน สำคัญว่า สำคัญตนขึ้นมา มันก็เป็นสังคมสังคมหนึ่ง นี่สิ่งใดที่เป็นปรัชญา เป็นตรรกะ มันพูดได้เหมือนกัน มันทำได้เหมือนกัน มันมีความเห็นเหมือนกัน มันก็อยู่ในสังคมนั้น

แต่เรามีครูบาอาจารย์ไป หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านได้ทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบเข้ามา เห็นใหม่ คุณิ มันสงบระงับเข้ามาแล้วนี่มันเป็นสัมมาสมาธิ ถ้าเป็นสัมมาสมาธิมันจะมีสติปัญญา มันจะเป็นสัมมา สัมมาเพราะมีความรู้สึกรู้ตัวพร้อม เพราะมันมีความเข้าใจ เพราะมันมีความสงบระงับ แล้วพยายามโน้มนำไปให้เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ให้เห็นตามความเป็นจริง

ถ้ามันเห็นตามความเป็นจริง มันเป็นสังขะ สังขะนี่จิตมันก้าวเดินออกไป มันก้าวเดินออกไปเป็นอริยสังข อริยสังขนี่ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ทุกข์ ทุกข์นี่มันทุกข์มันยาก เวลาปฏิบัติใครไม่ทุกข์ไม่ยากบ้าง นี่ความเป็นอยู่ของเรานี้มีความทุกข์ความยากเป็นประจำตน เห็นใหม่ แล้วสมุทัยควรละทุกข์ สมุทัย สมุทัยความไม่รู้ไม่เข้าใจมันถึงได้ทุกข์

ถ้ามันทุกข์ขึ้นมา ถ้าจิตใจมันสงบเข้ามาแล้ว เห็นใหม่ จิตใจสงบเข้ามา เราน้อมระลึกไปในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ถ้าเป็นในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม มันก็เป็นมรรค ถ้าเป็นมรรคขึ้นมา เห็นใหม่ นี่พอความเป็นมรรคขึ้นมา ถ้าเราใช้ปัญญาขึ้นมามันแยกแยะขึ้นไป ถ้ามันเกิดนิโรธะ มันเกิดนิโรธ เวลามันเกิดนิโรธความดับความเข้าใจตามความเป็นจริงของมัน อริยสังขมันเกิดตรงนี้ไง ถ้าเกิดตรงนี้มันเป็นความสำคัญใหม่ ความสำคัญคือกิเลสมันหลอกมันล่อความสำคัญตน ความสำคัญผิด เพราะมันเป็นการสำคัญ ไม่ใช่เป็นความจริง

ถ้าเป็นความจริงนี้ในการประพฤติปฏิบัติของเรา เราไม่ต้องไปสำคัญไฉน มันรู้มันเห็นตามความเป็นจริงใจใหม่ นี่เวลาเป็นศีล สมาธิ ปัญญา ขึ้นมา มันก็เป็นจริง ๆ ถ้าเป็นศีลก็ศีลจริง ๆ ของเราขึ้นมา ถ้าเป็นสมาธิ สมาธิมันก็มีสติปัญญา มันถึงเป็นสัมมา มีสติรับรู้ของเรา เราใคร่ครวญของเรา แล้วถ้าเราเกิดปัญญาละ ปัญญามันเกิดแล้ว มันพิจารณาของมันไปแล้ว มันเป็นความจริงแล้ว ความจริงมันแยกแยะของมันเห็นใหม่

ความจริงเป็นความจริงนะ ถ้าความสำคัญก็เป็นความสำคัญ นี่มันเป็นความสำคัญ ถ้าไม่สำคัญจะก้าวเดินตรงไหนล่ะ นี่ถ้าเราไม่ศึกษาโดยสัตยชาติญาณของเรา เราไม่เข้าใจ ไม่เข้าใจ จากความรู้ความเห็นของเรา เราจะเอาอะไรไปศึกษา เอาอะไรไปเข้าใจ

นี่มันก็เป็นความจริงอันหนึ่ง มันเป็นสมมุติเห็นใหม่ นี่สมมุติบัญญัติ ด้วยความสมมุติ ด้วยความนี้คือภาษาของแต่ละชนชาติ มันก็เป็นสมมุติของแต่ละภาษา ภาษาใครภาษามัน ความเข้าใจของภาษาเขา ศึกษามานี้ พอศึกษาเข้าไปนี่ สิ่งที่เป็นภาษาเป็นการสื่อๆ ความหมายของเขา แล้วเราเอาสิ่งนี้ไปศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่เห็นใหม่ เป็นบัญญัติ สมมุติบัญญัติ

บัญญัติ เห็นใหม่ดูบาลีนี่สิ่งที่เป็นบาลีเป็นบัญญัติ บัญญัติขึ้นมานี้เราเข้าใจในสมมุติบัญญัติ สมมุติบัญญัติขึ้นมานี้แล้วทำให้เป็นความจริงขึ้นมา นี่ปริยัติ เวลาปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติ มันไม่สำคัญไฉน จากที่มันเป็นร่องเป็นรอย ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเธอ เราศึกษาธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วทุกคนโดยมีกิเลสตัดหาความทะยานอยากในหัวใจ นี่ถ้าไม่มีสัญญา ไม่มีสติ ไม่มีสัญญา ไม่มีสังขารความคิดความปรุงแต่ง เราจะศึกษามาได้อย่างไร

เราก็ศึกษามาจากนี้แหละ ศึกษาจากสัญญา ศึกษาจากสังขารความคิดความปรุงแต่ง นี่ศึกษามา ศึกษาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา มันก็เป็นปริยัติศึกษามา มันเป็นสมมุติอันหนึ่งเราก็ต้องสมมุติไปกับเขา แต่เวลาเราจะปฏิบัติขึ้นมา เห็นใหม่ ถ้าปฏิบัติขึ้นมาจนเป็นความจริง สมมุติบัญญัติ บัญญัตินี้เอาสมมุตินี้ไปศึกษาแล้วมาบัญญัติ

ศึกษาธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้สำคัญ สำคัญว่าเป็นอย่างนั้น แล้วทุกคนกิเลสหายกิเลสหนา ความสำคัญก็สำคัญอย่างนั้น สำคัญเราก็เข้าใจ เพราะในการศึกษา

นั่นก็บอกว่าปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธะ ในการศึกษาที่ศึกษาเรื่องนี้แหละ ศึกษาในเรื่องปริยัติ เรื่องสังฆกรรม เรื่องธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แล้วในการศึกษาก็บอกปริยัติ ปฏิบัติ แล้วปฏิบัติขึ้นมาเนี่ย มันก็ปฏิบัติขึ้นมาโดยค้นหาความทะยานอยากมันสำคัญของมันขึ้นมาตามความเป็นจริงเลย มันสำคัญจริง ๆ นั่นแหละ สำคัญโดยความอ่อนค้อยของจิตใจเรานี้แหละ มันสำคัญขึ้นมาเป็นอย่างนั้น ถ้ามันสำคัญขึ้นมาเป็นอย่างนั้น เห็นไหม เราเชื่ออย่างนั้น เราก็หลงไปอย่างนั้น

แต่ถ้าเราปฏิบัติตามความเป็นจริง นี่ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิบัติจริง ๆ ทำจริง ๆ ไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งใด ทำตามข้อวัตรปฏิบัติเนี่ย แล้วถ้ามันเห็นโทษของมัน เห็นไหม มันเป็นคุณค่าเมื่อเราทำข้อวัตร มันเป็นคุณค่าเมื่อเราบริหารจัดการในสิ่งที่มันเป็นของสงฆ์ นี่แล้วบริหารจัดการของมัน นี่เป็นความจริง เราทำจริง ๆ มันจริงตอนนั้น จริงสิ่งที่เป็นอย่างนั้น เวลาเราปฏิบัติละ เวลาจะปฏิบัติ เห็นไหม ของของสงฆ์เขาจะทำทุกอย่างพร้อมแล้ว ข้อวัตรปฏิบัติก็ทำหมดแล้ว

ในปัจจุบันนี้มันจะเป็นนามธรรม มันจะเป็นความรู้สึกเรา แล้วความรู้สึกของเรา เห็นไหม เวลาเราตั้งใจของเรา เรามีสติมีปัญญาของเรา เราใช้คำบริกรรมของเรา เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิของเรา นี่สิ่งนี้เป็นคำบริกรรม มันเป็นสิ่งจะ สัจจะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ ธรรมวินัยให้เราก้าวเดิน ถ้าเราก้าวเดิน เราปฏิบัติขึ้นมาเนี่ยถ้ามันสงบมันก็สงบจริง ๆ มันปล่อยวางจริง ๆ นะ ถ้ามันปล่อยวางจริง ๆ เห็นไหม เราทำได้จริง

แต่ถ้าเรากำหนดพุทโธใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันไม่ปล่อยวางตามเป็นจริง เราเกาะเกี่ยวอยู่นั้น เห็นไหม สิ่งทีคำบริกรรมเป็นเครื่องอาศัยของใจ ใจไม่เร่ร้อน ใจไม่ไปตามแรงขับของตัณหา แต่เราเกาะไว้ เรามีสติรู้ไว้ ๆ บังคับไว้ ปฏิบัติใหม่ ๆ ต้องบังคับไว้เลย บังคับไว้อยู่กับพุทโธนี่ บังคับไว้อยู่กับปัญญาอบรมสมาธิเนี่ย บังคับไว้ ๆ ถ้าบังคับไว้มันก็ต่อต้านกัน มันก็มีการติดคั้นเป็นธรรมดาของมัน นี่บังคับไว้ ๆ ด้วยความชำนาญ ด้วยความชำนาญนะ ถ้ามันละเอียดระงับเข้ามา มันก็เป็นจริงขึ้นมา เป็นจริงขึ้นมา คุณสติปัญญา ถ้ามันปล่อยวางเข้ามา มันปล่อยวาง ถ้าเรามีความเข้มแข็ง มีความจริง

แต่ถ้าเราไม่มีความเข้มแข็ง ไม่มีความจริงนะ นี่มันจะสำคัญล่ะ สำคัญว่าเป็นอย่างนั้น สำคัญว่าเป็นอย่างนี้ มันก็เป็นจินตนาการ เห็นไหม นี่สำคัญว่า ทั้ง ๆ ตั้งแต่ภายนอก ทั้ง ๆ ตั้งแต่เริ่มต้นเป็นสมมุติ มันก็สำคัญว่าเป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว

แต่เวลาปฏิบัติขึ้นไปแล้วนี่ เห็นไหม พอจิตมันเป็น มันจินตนาการขึ้นมา สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา มันก็สำคัญของมันไป สำคัญไป สัมลูกคลุกกลานไปตลอด ครูบาอาจารย์ท่านก็บอกว่าให้ทำความจริงขึ้นมา โลกเป็นอย่างนั้นจริง ๆ จิตนิสัยของคนมันก็เป็นอย่างนั้นจริง ๆ แล้วจิตนิสัยของคน เห็นไหม คุณติ ใครที่มีลักษณะผู้นำเขาก็พยายามโฆษณาชวนเชื่ออย่างนั้น พยายามโฆษณาชวนเชื่อของเขาแบบนั้น โน้มน้าวให้คนมีความเชื่อตาม ๆ เห็นไหม ด้วยความจินตนาการของเขา มันสำคัญคน แล้วมันก็เป็นไปตามความสำคัญอันนั้น

แต่ถ้าเราเป็นจริงขึ้นมา ใครสำคัญกับใครล่ะ ครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัตินะ สมาธิของเขาก็เป็นสมาธิของเขา สมาธิของเราก็เป็นสมาธิของเรา สติปัญญาของเราก็เป็นสติปัญญาของเรา ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา ถ้าความจริงขึ้นมา มันรู้แล้วนะ เวลาเรานี้หมุมสากจุกา เอตมมมงคลมุตตม เวลาสันทนาธรรมกัน ทำไมของเขาเป็นแบบนั้น เราก็อำของเรา นี่ความรู้สึกเราเป็นอย่างนี้ มันไม่เหมือนเขา ทำไมมันถึงไม่เหมือนเขาละ

แล้วฟังนี้ คุณติ ความสำคัญว่าของเขาเป็นอย่างนั้น แต่ครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติเป็นจริงมันมี! ถ้ามันมี อย่างนี้ไซ้ อย่างนี้ความเป็นจริงของเราในใจของเรา นี่อย่างนี้ถูกต้องเลย ถ้าอย่างนี้มันไม่ไซ้ มันไม่ไซ้เพราะเราเคยเป็นอย่างนี้มาก่อนแล้วมันสัมลูกคลุกกลาน เพราะมันยังไม่เข้าตามความเป็นจริง มันก็เป็นแบบนี้มาก่อน เห็นไหม นี่หยาบ จิตใจของหยาบ จิตหยาบ ๆ มันก็เป็นอย่างนั้น

ถ้ามีความมิตติมีปัญญาปฏิบัติต่อเนื่องขึ้นไปมันจะละเอียดขึ้นมา จากหยาบมันจะละเอียดขึ้นมา จากละเอียดขึ้นมามันจะละเอียดขึ้นไป มันละเอียดอ่อนขึ้นไป ความละเอียดมันเป็นปุ่มเป็นฝอย เป็นปุ่ม เป็นผง ละเอียดอย่างนั้นไซ้ไหม ไม่ไซ้ ละเอียดมันความรู้สึกในใจนั้นนะ เวลาคนปฏิบัติที่มันอ่อนค้อยอยู่นะ สิ่งที่ยาบ ๆ มันก็ว่าละเอียดของมัน มันเป็นความลึกกลับ

มหัศจรรย์ของมัน แต่เวลามันละเอียดเข้าไปนะ ถึงนั้นหยาบ ๆ มากเลย มันจะรู้ได้ต่อเมื่อจิตมันพัฒนา จิตมันเป็น

ถ้าจิตมันไม่เป็นมันจินตนาการขึ้นไป มันคาดหมายทั้งนั้น ดู! วัตถุธาตุ สสารในโลกนี้ มองไม่เห็นด้วยสายตาเยอะเยอะไปหมดเลย สิ่ง que มองเห็นด้วยสายตา เห็นไหม มันก็มองเห็นได้ ถ้ามองไม่เห็นด้วยสายตาเขาก็ใช้กล้องจุลทรรศน์ของเขา เขาใช้การทดสอบของเขา การขยายส่วนด้วยกล้องด้วยเลนส์ของเขาก็เห็นได้ แม้แต่สสารในโลกนี้ สิ่งที่ไม่เห็นด้วยตามิมากมายเลย แล้วคิดดูสิ่งที่เป็นามธรรมความรู้ดีของเรา ถ้าจิตใจมันยังหยาบอยู่ มันก็ว่ามันหยาบของมันอย่างนั้น แต่ถ้ามันละเอียดขึ้นมา มันรู้ตัวมันเอง มันรู้มันเอง มันรู้เข้าใจ พอมันรู้แล้วมันเข้าใจขึ้นมา มันจะเห็นคุณค่าไง เห็นคุณค่าธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

กาลามสูตรไง อย่าเชื่อนะ เธออย่าเชื่อว่าเป็นอาจารย์ อย่าเชื่อว่างค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรม นี้ศึกษาธรรมและวินัยแล้วให้ปฏิบัติตาม ๆ เห็นไหม ปฏิบัติตามขึ้นมาเป็นความจริง ถ้าใจเป็นความจริงขึ้นมา เห็นไหม มันไม่สำคัญเลย มันจริงในตัวมันเอง มันจริงในความเป็จริงอันนั้น ถ้ามันเป็นความจริงอันนั้นแล้วนะ ใครพูดสิ่งใดมันเข้าใจได้ มันฟังแล้วมันรู้เลยว่า อันนั้นจริงหรือไม่จริง

ถ้ามันไม่จริงก็วางไว้ มันเรื่องของเขา มันเป็เรื่องกรรมของสัตว์ ไม่มีใครสามารถจะแบบให้มีความเห็นในมุมมองเดียวกันให้ตรงเหมือนกัน มันไม่มีอยู่ในโลกนี้ ถ้ามันมีอยู่ในโลกนี้นี้ของ คนมันต้องเท่ากัน นี้วคนมันไม่เท่ากันอยู่แล้ว ถ้านี้วคนไม่เท่ากันอยู่แล้วนี้ เราฝึกหัดใจของเรา เห็นไหม เราให้เป็นความจริง เราไม่สำคัญตน ไม่สำคัญว่า ไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งใดเลย

มันเป็นความจริงในใจของเรา ในเมื่อจิตมันเป็นความจริง ๆ อยู่แล้ว จิตมันเป็นความจริง มันปฏิสนธิจิต ถ้ามันมีจิต ปฏิสนธิในใจ ในน้ำครำ ในครรภ์ ในโอปปาติกะ มันจะไม่มาเกิดเป็นเรา เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม การเกิดเป็นเรา เป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม มันเกิดมาแล้ว มันมีอยู่จริง เห็นไหม มันมีอยู่จริงคือจิตมันจริง แต่มันโคณมารโคณอวิชาครอบงำอยู่ มันก็หลงไหลไปตามแต่พญามารมันจะครอบงำ มันจะขับังคับของมันไป

แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญา คำว่ามีสติปัญญา เห็นไหม คุณติ เวลาหลวงปู่มันนี่โลกเขาว่าไง เห็นไหม นี่เหมือนเศษคน อยู่ในป่าในเขา เห็นไหม คุณติ เขาบวชกันเขาอยู่วัดอยู่วา อยู่ในที่เจริญของเขา คุณภาพชีวิตของเขานี่มันเสมอโลกเขา ดึกว่าโลกเขา อยู่กับโลกเขา แต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านเสียดสละไปอยู่ในป่าในเขา เห็นไหม เหมือนสัตว์ เหมือนเศษคน

นี่พูดถึงมุมมองของโลก แต่หลวงตาบอกเลย ถ้าพูดถึงในมุมมองของธรรม เห็นไหม “ท่านเลอเลิศ” แม้เทวดา อินทร์ พรหม ยังต้องมาฟังเทศน์ เวลาเทวดา อินทร์ พรหม มาฟังเทศน์หลวงปู่มั่น นี่มาขอคุณธรรมขอธรรมในใจของหลวงปู่มั่น เห็นไหม นี่สิ่งที่ว่าเวลาโลกเขามองกัน เขามองกันอย่างนั้น เขามองว่าเศษคนๆ ถ้าเศษคนเราก็ดิ้นรนอยากจะเทียบเคียงเขา เวลากิเลสมันดิ้นรนมันดิ้นรนอย่างนั้น มันดิ้นรนได้แต่รูปธรรม ได้แต่สิ่งที่เป็นวัตถุที่จับต้องได้ แต่เขาไม่เห็นคุณค่าของใจ เขาไม่เห็นคุณค่าของความรู้สึก เขาไม่เห็นคุณค่าของหัวใจใจ

แล้วหัวใจ คุณติ ที่มันเกิดมา มันเป็นความจริง ๆ ความจริงที่มันมีอยู่ แต่มันโดนครอบงำไว้ ด้วยพญามาร มันโดนครอบงำด้วยอวิชชา ทีนี้เราด้วยมีอำนาจวาสนา เห็นไหม เราเกิดเป็นมนุษย์ แล้วมันสนใจ มันสนใจในเรื่องสังขาร มันสนใจในเรื่องพุทธศาสนา นี่....รัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นี่มันสนใจเรื่องนี้ แล้วมันศึกษาไป

ศึกษา เห็นไหม ศึกษาแล้วอย่าไปสำคัญมัน ศึกษามาแล้วปล่อย ศึกษาแล้วมาค้นคว้า “ปริยัติแล้วปฏิบัติ” ถ้าเราปฏิบัติขึ้นมาไม่รู้เห็นสิ่งใดก็ไม่สำคัญ รู้เห็นสิ่งใดแล้วปล่อย ๆ ถ้ามันเป็นความจริง มันต้องเป็นความจริงอยู่กับเรา ถ้ามันไม่เป็นความจริงมันคงทนการพิสูจน์ไม่ได้ ถ้ามันเป็นความจริงอยู่กับเรา เห็นไหม ถ้าจิตมันสงบแล้วนี่ให้มันสงบเข้ามา รู้เห็นสิ่งใดให้วางไว้ก่อน วางไว้เห็นไหม คุณติ เวลาเราหาเงินหาทองขึ้นมา เราเก็บสะสมไว้ เราฝากธนาคารไว้ มันต้องมีมากขึ้น ๆ ตลอดไป

นี่ก็เหมือนกัน เราประพฤติปฏิบัติจิตสงบให้มันสงบเข้ามา แล้วมีสติปัญญาไว้ ถ้ารู้เห็นสิ่งใดก็วางไว้ว่าไม่สำคัญสิ่งใดทั้งสิ้น ปล่อยวางเข้ามา ๆ ๆ มามันจะละเอียดเข้าไป มันจะรู้จริงของมันขึ้นไป ถ้ามันรู้จริงของมันขึ้นไป ความจริงมันเป็นแบบนี้

ถ้าความจริงเป็นแบบนี้ เพราะความจริงมันมีอยู่ เพราะจิตมันปฏิบัติมันเกิดเป็นเรานี้ มันมีจริงอยู่แล้ว ๆ แล้วเรามาศึกษานี้ศึกษาด้วยสัญชาตญาณ ศึกษาด้วยขั้นๆ ศึกษาด้วยสัญญา ศึกษา

ด้วยสังขาร ศึกษาด้วยวิญญาณในขั้น ๕ ความคิด ความปรอง ความแต่ง ศึกษา ๆ มาแล้ววาง ศึกษา ๆ มาความเข้าใจ เห็นใหม่

โลกเขาต้องเจริญด้วยการศึกษา ถูกต้อง ศึกษาแล้วค้นคว้า ศึกษาแล้วประพฤติปฏิบัติ ศึกษาแล้วให้เป็นสมบัติของเรา ศึกษาแล้วมีความจริงขึ้นมา ศีล สมาธิ ปัญญาขึ้นมาให้มีความจริงของเราขึ้นมา เกิดมรรคก็เป็นมรรคจริง ๆ ขึ้นมา

ถ้ามันจริง ๆ ขึ้นมานะ เราจะไปสำคัญอะไร ถ้าเรามีความจริงขึ้นมาเราจะรู้เลยว่าใคร เวลาประพฤติออกมาในการแสดงของเขาออกมา มันเป็นความจริงหรือความไม่จริง ความจริงคือเป็นความจริง ความจริงที่มันเข้ากับสังขาร มันเป็นความจริงอยู่แล้ว

แต่เขาไปศึกษามาด้วยสัญญา ศึกษา ฟังมา ด้วยการจำมา เวลาแสดงออกมา แสดงออกโดยความสำคัญว่า สำคัญว่าคือว่าสงสัยไป สำคัญว่าเป็นแบบนั้น สำคัญว่านี่คือสติ นี่คือสมาธิ นี่คือปัญญา สำคัญว่ามันเป็นอย่างนั้น สร้างภาพให้มันเป็นแบบนั้น มันไม่เป็น

แต่ถ้าเราปฏิบัติตามความเป็นจริงละ เราไม่สำคัญสิ่งใดทั้งสิ้น ให้มันเป็นความจริงของเราขึ้นมา ถ้าความจริงขึ้นมาอย่างนี้ เห็นใหม่ มันเป็นความจริงนะ มันน่าสลดสังเวช สังเวชว่าความจริงมันมีอยู่ จิตใจของเรามีอยู่ เห็นใหม่ คุณิ เวลาทำอะไรขึ้นมาโดยขาดสติก็ทำของเขาไป เวลาสำนึกได้สำนึกได้เพราะอะไร? เพราะสำนึกได้ คุณิชีวิตของเรานี้มันยังอีกยาวไกลไป

ชีวิตเรายังอีกยาวไกลใหม่ในการประพฤติปฏิบัติเราขึ้นมา เริ่มต้นตั้งแต่บวชใหม่ขึ้นมา จิตใจจรตนิสัยยังเป็นฆราวาส การฆราวาสคือสิทธิ สิทธิมนุษยชน สิทธิของความเป็นมนุษย์ นี่สิทธิเสรีภาพของความเป็นมนุษย์ มนุษย์มีค่าเท่ากัน มนุษย์มีค่าเท่ากัน สิ่งใดก็มีค่าเท่ากัน สิทธิมนุษยชนในจรตนิสัยของฆราวาส ฉะนั้น สิ่งนี้มีความสำคัญใหม่ ไซ้! มีความสำคัญทางโลกเขา ความเสมอภาคความเป็นมนุษย์

นี้เวลาเราจะมาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เห็นใหม่ เราจะประพฤติปฏิบัติ เวลาบวชแล้วเราพยายามจะเป็นสมณะสารูป สมณะสารูปคือการสงบระงับ ความสงบระงับจากร่างกาย ความสงบระงับสมณะสารูป ความดำรงชีวิต แล้วเวลาเราปฏิบัติขึ้นมา เห็นใหม่ ความสงบระงับ จากหัวใจ

จากใจที่มันคิดมันคิด จิตใจที่มันฟุ้งมันซ่าน มันเร่ร่อนของมัน เราจะเอาใจของเราไว้ในอำนาจของเรา แล้วเราฝึกหัดใช้สติปัญญาของเราขึ้นมา

ถ้ามันเกิดสติปัญญาขึ้นมา มรรคโค นี่เราหาหนทางกันนะ เราบวชมา เราเห็นภัยในวิภวสงสาร เราเกิดเป็นมนุษย์ เห็นไหม เกิดในพระพุทธศาสนาเห็นภัยในวิภวสงสาร เรามาบวชเป็นพระ เป็นนักรบ รบกับกิเลสตัดหาความทะยานอยากของตัวเอง แต่การจะรบนี้จะเอาอาวุธอะไรไปรบกับมัน ก็ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิล สมาธิ ปัญญา จะมารบ รบกับกิเลสในใจของเรา เราหาอาวุธนั้นมารบกับกิเลสในใจของเรา

การศึกษามานั้นเป็นทฤษฎีเป็นแผนที่เครื่องดำเนิน แล้วเวลาเราจะประพฤติปฏิบัติจริง ๆ ขึ้นมา เห็นไหม สิล สมาธิ ปัญญา มันเกิดจากหัวใจ ถ้าเกิดจากหัวใจนี้นั้นเป็นตัวจริง สิ่งที่ศึกษามาเป็นทฤษฎี เป็นเครื่องบอกเรื่องวิธีการจะเอาอาวุธนั้นมาต่อสู้กับกิเลสตัดหาความทะยานอยากของเรา แต่เรายังไม่มีอาวุธใช้ไหม ถ้าเรายังไม่มีอาวุธขึ้นมาจะ เราจะไม่สำคัญว่ามี เวลาเราไปสำคัญว่า สิล สมาธิ ปัญญา สิ่งนั้นเป็นอย่างนั้น เราสำคัญว่าเป็นอย่างนั้น แล้วเราคิด เราจินตนาการคาดหมายเป็นอย่างนั้น มันไม่เป็นความจริง

แต่เวลาเราตั้งใจ เราตั้งสติของเรา ระลึกรู้ ระลึกรู้มันก็อยู่ได้ มีสติ ถ้าเกิดคำบริกรรมขึ้นมา จิตมันสงบขึ้นมา เห็นไหม มันก็มีสิล มีสมาธิ แล้วฝึกหัดใช้ปัญญา ปัญหานี้เป็นดาบคมกล้าที่จะเข้าไปฟาดฟัน ฟาดฟันต่อสู้กับกิเลสตัดหาความทะยานอยากของตัวเอง ให้มันเป็นความจริง ถ้ามันมีความจริงขึ้นมา เรามีความจริงขึ้นมา เราจะภูมิใจที่เรามีอาวุธเข้าไปต่อสู้กับกิเลสตัดหาความทะยานอยาก

แล้วเราเข้าไปต่อสู้ได้เห็นตัวมันหรือยัง เราจะเอาอะไรไปต่อสู้กับมัน ถ้าเห็นตามจริง เราเห็นตัวมันแล้ว เราได้ฟาดฟันกับมัน ได้ฟาดฟันกับมัน เห็นไหม ระหว่างกิเลสกับธรรมต่อสู้ในใจของเรา มันจะเพลิดเพลินนะ คนที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เขาพยายามจะหาความสงบระงับ เขาจะหาที่วิเวกของเขา เขาจะหาโอกาสของเขา เขาอยากได้อะไรของเขา

เหมือนนักกีฬาเลย นักกีฬานี้เขาอยากแข่งขัน เขาอยากชนะ เขาอยากได้ผลประโยชน์ของเขา เขาพยายามแสวงหาของเขา เรานักรบ เรานักปฏิบัติขึ้นมา เราก็แสวงหาใจของเรา แล้วปฏิบัติของเรา

ให้เป็นความจริงของเรา เห็นไหม ให้มันเป็นความจริง ถ้าเป็นความจริง มันไม่สำคัญว่า ไม่สำคัญคนใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่สำคัญแล้ววางไว้ตามเป็นจริงด้วย

ครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติมาลุ่มลึกคลุกคลานมานะ แต่พอรู้จริงขึ้นมาแล้ว เห็นไหม ความจริงนี้มันอยู่กับใจ ความจริงกับใจมันเป็นอันเดียวกัน ไม่ต้องรักษา ไม่ต้องแสวงหา ไม่ต้องไปทำสิ่งใดกับมันเลย มันเป็นของมันอยู่อย่างนั้น

แต่ความสำคัญว่าจะเป็นเรา ไม่เป็นเรา จริงหรือไม่จริงนี้ มันสำคัญแล้วมันเที่ยวตะครุบเงา ไปยึดไปถือ อู๊ย ! มันทุกข์มันยาก แล้วมันยังสำคัญยิ่งไม่ได้ตั้งใจ สุดท้ายแล้วกลายเป็นคนป่า ๆ เปื้อน ๆ ไปเลย หลุดไปเลย สำคัญให้เป็นอย่างนั้น จนไม่มีอะไรเป็นแก่นสาร เราไม่ทำขนาดนั้น

เราย้อนกลับมาที่ใจเรา ย้อนมาในการประพฤติปฏิบัติของเรา แล้วดูแลหัวใจของเรา ทำความเป็นจริงให้มันขึ้นมาอยู่กับเรา ให้เป็นความจริง ไม่เป็นการสำคัญว่าเป็นอย่างนั้น เอวัง